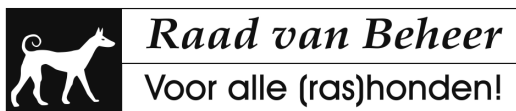

Duurzaam fokbeleid rashondenfokkerij

Plan van aanpak

Maart 2010
Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland

Inhoudsopgave

I. Inleiding.....	5
II. De Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland	7
III. Het welzijn van (ras)honden als fokdoel van de fokkerij.....	9
IV. Uitgangspunten stappenplan duurzaam fokbeleid	11
V. Stappen ten gunste van het welzijn van honden	
V.1. Invoering en uitbreiding van de welzijnsparagraaf in het Kynologisch Reglement.....	13
V.2. Draagvlak voor duurzaam fokbeleid binnen de Nederlandse kynologie.....	14
V.3. Waarborging van welzijnsnormen voor alle honden in Nederland	15
VI. Stappen ter bestrijding van schadelijke raskenmerken	
VI.1 Terugdringing van overtypering van rasspecifieke kenmerken.....	17
VI.2 Gedragscode voor exterieur keurmeesters	18
VII. Stappen ter bestrijding van erfelijke aandoeningen	
<u>VII.1. Uitbreiding rasoverstijgende maatregelen – de stamboom staat voor kwaliteit.....</u>	19
a. Identificatie en registratie van rashonden.....	19
b. Inteeltbeperking	19
c. Preventieve screening van potentiële ouderdieren.....	20
d. Aanvragen DNA-profielen en preventieve screening middels diagnostische test	20
e. Faciliteren DNA-onderzoek voor de Nederlandse kynologie	21
<u>VII.2 Rasspecifieke maatregelen –in belangen van de populatie.....</u>	21
a. overwegingen voor fokbeleid rasverenigingen.....	21
b. Onderzoek naar behoud van kleine Nederlandse rashondenpopulaties.....	21
c. Genetisch-epidemiologisch onderzoek naar erfelijke aandoeningen.....	22
VIII. Geen stappen zonder aandacht voor gedrag van honden	
VIII.1. Preventie van ongewenste angst of agressie bij honden.....	23
VIII.2. Toetsing op persoonlijkheid (TOP)- gedragtest	24
IX. Voorlichting en opleidingen van hondenliefhebbers.....	25
X. Samenvatting	27

I. INLEIDING

Voor u ligt het meerjarenbeleidplan van de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland (Raad van Beheer) op het gebied van de fokkerij en gezondheid van alle (ras)honden in Nederland. Dit plan van aanpak geeft inzicht op welke wijze problemen ten gevolge van eenzijdig fokbeleid in de rashondenfokkerij in Nederland kunnen worden opgepakt.

In de Nota Dierenwelzijn (2008) heeft het kabinet haar visie en ambitie voor het dierenwelzijnsbeleid gegeven. In het hoofdstuk gezelschapsdieren van de huidige Nota Dierenwelzijn wordt aangegeven dat de focus in de fokkerij bij met name de rashonden en –katten zich richt op extreme uiterlijke kenmerken en dat met name bij honden en katten dit eenzijdige fokbeleid gepaard gaat met gezondheids- en welzijnsproblemen. In het kader van dierenwelzijn onderscheidt het ministerie hierbij twee hoofdthema's:

1. het schoonheidsideaal binnen de rashondenfokkerij, waardoor er sprake is van schadelijke raskenmerken.
2. de smalle genetische basis, waardoor een groot aantal erfelijke aandoeningen binnen de rashondenpopulaties tot expressie (zijn) (ge)komen.

De Minister van LNV stelt in de Nota dat de rasverenigingen en de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland als overkoepelende organisatie de eerstverantwoordelijken zijn en alle 'tools' in handen hebben om samen met andere deskundigen de gezondheid en welzijnsproblemen bij rashonden op te pakken. De Raad van Beheer is verheugd over de aandacht van het ministerie van LNV voor dierenwelzijn en onderschrijft de doelstellingen van deze nota om de verbetering van dierenwelzijn aan te pakken.

De Raad van Beheer erkent dat er binnen een aantal hondenpopulaties problemen zijn die het welzijn en de gezondheid van honden kunnen schaden. Als overkoepelende kynologische organisatie neemt zij dan ook haar verantwoordelijkheid in deze en zet zij alle beschikbare middelen in om samen met andere deskundigen het fokbeleid bij te sturen. Dit proces van bijsturing gaat echter niet zomaar over een nacht ijs. Het fokbeleid van rashonden is in de afgelopen decennia ontwikkeld en uitgevoerd door een groot aantal fokkers van diverse rasverenigingen binnen een jarenlange traditie van de Nederlandse kynologie. Voorstellen en doorvoeren van wijzigingen van dit fokbeleid vragen dan ook een zorgvuldige voorbereiding en communicatie.

Een bijkomend aandachtspunt bij het aanscherpen van fokbeleid voor rashonden is dat de Raad van Beheer de georganiseerde rashondenfokkerij vertegenwoordigt waarbinnen ruim 50% van alle rashonden in Nederland wordt gefokt. De niet-georganiseerde (ras)hondenfokkerij kan zich echter eenvoudig aan het beleid van de Raad van Beheer onttrekken. De twee hoofdthema's kunnen alleen succesvol worden aangepakt als alle hondenfokkers van Nederland aan dit fokbeleid gehouden worden. De Raad van Beheer hoopt daarom dat de minister in haar streven naar welzijnsverbetering van honden en katten het duurzaam fokbeleid in dit plan van aanpak als voorbeeld zal nemen voor alle hondenfokkers in Nederland.

II. DE RAAD VAN BEHEER OP KYNOLOGISCH GEBIED IN NEDERLAND

a. Organisatie structuur van de Raad van Beheer

De Raad van Beheer is het overkoepelende orgaan voor de kynologie. Zij vertegenwoordigt 250 verenigingen verdeeld in regionale hondenverenigingen en rasverenigingen. Bij deze verenigingen zijn rond de 114.000 leden aangesloten. De Raad van Beheer was – in 1911 – een van de vijf grondleggers die besloten tot de oprichting van een internationaal overkoepelend orgaan. Op dit moment zijn er wereldwijd 100 landen hierbij aangesloten. De Nederlandse organisatie neemt nog altijd een vooraanstaande positie binnen deze internationale wereld in.

Kynologie staat voor alles wat te maken heeft met relaties tussen mensen en (ras)honden. In de eerste plaats is dat kennis van het fokken van raszuivere honden. Maar ook gezondheid, welzijn en alle vormen van hondensport worden gerekend tot de kynologie. De Raad van Beheer is een vereniging van verschillende hondenverenigingen (leden), waaronder de rasverenigingen, regionale verenigingen en verenigingen met een gespecialiseerde doelstelling. De rasverenigingen vertegenwoordigen de belangen van de hondenrassen. De regionale verenigingen organiseren verschillende opleidingen en activiteiten zoals puppy cursussen en internationale hondenshows. De verenigingen hebben op hun beurt weer leden waarvan een gedeelte ook fokt met de honden. Fokbeleid richt zich op deze laatste groep en wordt per ras opgesteld door de rasvereniging van het des betreffende ras. De rasverenigingen (155) hebben daarin een grote autonomie.

De Raad van Beheer heeft een bestuur dat wordt aangedragen en gekozen door de leden. Het kantoor van de Raad ondersteunt het bestuur in haar functie als belangenbehartiger van de Nederlandse kynologie. Deze organisatiestructuur is van invloed op de beleidsontwikkeling en besluitvorming binnen de kynologie. De Raad van Beheer is op haar beurt lid van de overkoepelende kynologische organisatie, de Fédération Cynologique Internationale (FCI). Deze wereldwijde organisatie is onder andere verantwoordelijk voor de internationale erkenningen van hondenrassen en de daarbij horende rasstandaarden. Hoewel het de Raad van Beheer is toegestaan nationale regels door te voeren, zal zij zich ook moeten houden aan de richtlijnen gesteld van de FCI.

Vanwege haar regulerende karakter vormt de Raad van Beheer de spil in het fokbeleid voor rashonden. Ook bewuste fokkerij om tot een nieuw hondenras te komen, dan wel een oud ras te "herstellen" kan via de Raad van Beheer worden gereguleerd. Alleen de Raad van Beheer kent een duidelijke infrastructuur, beschikt over een afstammingsregistratie en voert en controleert (gedrag)regels met betrekking tot rashondenfokkerij.

De regels zijn vastgelegd in het Kynologisch Reglement (KR) van de Raad van Beheer. Het KR bevat o.a. artikelen met de voorwaarden voor inschrijving in het Nederlands Hondenstamboek. Artikelen in het KR kunnen alleen worden gewijzigd of worden toegevoegd met instemming van de Algemene Ledenvergadering (ALV), die twee keer per jaar wordt belegd.

b. Fokbeleid voor honden binnen en buiten de georganiseerde kynologie

Binnen de georganiseerde kynologie wordt, het algemene fokbeleid door de Raad van Beheer, en het (rasspecifieke) fokbeleid door diverse rasverenigingen, vastgesteld en uitgevoerd. In de algemene fokregels – die als basis gelden voor de rasspecifieke regels – speelt de gezondheid, het gedrag en het welzijn van de individuele hond een belangrijke rol.

Ter ondersteuning heeft de Raad van Beheer een afdeling Gezondheid, Gedrag en Welzijn (GGW) ingesteld. De afdeling GGW coördineert en registreert preventief screeningonderzoek van (potentiële)

fokdieren naar hun erfelijke aanleg voor o.a. heupdysplasie, elleboogdysplasie en bepaalde oogaandoeningen. Hierbij worden honden via een gestandaardiseerde werkwijze onderzocht op de aanwezigheid van bepaalde afwijkingen. Voor de uitvoering van deze onderzoeken kan de Raad van Beheer/GGW de hulp inroepen van derden.

De deelname aan rasspecifieke fokbeleid is geheel vrijwillig en alleen leden van de rasvereniging worden op het niet naleven van het fokbeleid door de betreffende vereniging aangesproken. Dit vormt een bedreiging voor de effectiviteit van de rasspecifieke beleidsmaatregelen, omdat een hondenfokker zich eenvoudig kan onttrekken aan de regelgeving van de rasvereniging. Algemene maatregelen binnen het KR kunnen de effectiviteit van fokbeleid ondersteunen. De Raad van Beheer heeft van haar leden echter slechts een beperkt mandaat gekregen om het fokbeleid van fokkers bij de inschrijving in het NHSB te controleren. Dit allereerst omdat rasspecifieke verschillen zich niet eenvoudig laten vangen in algemene maatregelen maar ook omdat vraag en aanbod voor bepaalde rashonden maatregelen ten gunste van een duurzaam fokbeleid verstoren. In dit licht moeten we met name ook kijken naar het alternatief van de rashond, te weten de bastaard of zgn. 'rashond -look alike'. Op de ontwikkeling van deze (stamboomloze) honden heeft de Raad van Beheer helaas geen invloed.

Het aantal verkochte stamboomloze pups is naar schatting jaarlijks twee keer zo groot als het aantal door de Raad van Beheer gecontroleerde rashonden met stamboom. Geen enkele hond of fokker wordt daar echter aan welke regel dan ook onderworpen. Er zijn van deze groep honden geen gegevens bekend over bijvoorbeeld gezondheid en welzijn. De prijsbewuste consument wil snel en goedkoop een leuke hond kunnen uitkiezen. Vaak laat men zich leiden door een gunstige prijs, een pup die men direct kan meenemen en goede verkooptechniek. Commerciële hondenfokkers spelen in op deze vraag en fokken op wens van de markt. Dat wil zeggen dat zij elke hond aanbieden, rashond of look-a-like zonder aandacht te besteden aan de welzijns- en gezondheidseisen die als algemeen aanvaardbare normen geaccepteerd worden. Bij het gebruik van fokdieren vormt niet de gezondheid en welzijn het hoofditem, maar de economische factor.

Duurzaam fokbeleid, vanuit de Raad van Beheer of vanuit een andere organisatie, legt beperkingen op voor de inzet van fokdieren en vraagt dus om individuele offers in het belang van de hondenpopulatie. Een belangrijk knelpunt waarmee we bij de ontwikkeling van de aanpak mee te maken hebben is het feit dat dit vaak alleen maar extra ruimte geeft aan de fokkerij en handel buiten de georganiseerde kynologie. Rashondenfokkers binnen de Raad van Beheer balanceren daarom tussen de wens voor aanscherping van het fokbeleid en de wens om zoveel mogelijk hondenfokkers binnen de organisatie te houden met een minder stringent fokbeleid.

Juist in de bedrijfsmatige fokkerij van stamboomloze (niet-)rashonden bestaat een wezenlijk risico op schadelijke raskenmerken en erfelijke aandoeningen. De productie van grote aantallen nakomelingen door een klein aantal (voor)ouders veroorzaakt met zekerheid genetische verschuivingen in deze populaties. Daarbij zullen ook ongewenste kenmerken in wisselende frequentie en in verschillende mate voorkomen. Of dit gunstig of ongunstig uitpakt is op voorhand niet te bepalen. Als in de in de fokkerij van stamboomloze (ras)honden onbeperkte vrijheid de norm blijft, lijkt het niet reëel om de rashondenfokkerij via de Raad van Beheer strikt te reglementeren. Daarom zullen structurele maatregelen door de Raad van Beheer alleen een gunstige uitkomst hebben op de gezondheid en welzijn van rashonden, als de fokkers bij het naleven van deze regels gesteund worden door de Nederlandse maatschappij. Anders leidt het enkel tot aanwas van de hondenfokkerij buiten alle maatregelen om.

De Raad van Beheer zou daarom graag zien dat er ook voor deze stamboomloze honden welzijns- en gezondheidsregels gaan gelden. Alleen dan kunnen we in Nederland het welzijn voor alle honden naar een hoger niveau tillen. Er zullen dus ook algemene (overheids)maatregelen genomen moeten worden om het fokken van (ras)honden met schadelijke kenmerken buiten de georganiseerde kynologie te ontmoedigen. Beleidsmaatregelen binnen de georganiseerde kynologie kunnen tevens als voorbeeld dienen voor noodzakelijk maatregelen met betrekking tot de niet-rashondenfokkerij. De Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland richt zich op het terugdringen van schadelijke raskenmerken en erfelijke aandoeningen binnen rashondenpopulaties. Dit is echter alleen haalbaar als er naast een cultuur omslag binnen de georganiseerde en de niet-georganiseerde rashondenfokkerij ook landelijk beleid volgt.

III. HET WELZIJN VAN (RAS)HONDEN ALS FOKDOEL VAN DE FOKKERIJ

Het ministerie van LNV heeft de Raad van Beheer gevraagd om een plan van aanpak in het kader van een duurzaam fokbeleid voor rashonden op te stellen. Inzicht in specifiek fokbeleid voor rashonden vraagt echter enig inzicht in de achterliggende problematiek. De voor een hondenras typerende kenmerken zijn vastgelegd in de zgn. 'rasstandaard', die door het land van herkomst van het ras wordt opgesteld en samen met de erkenning van het hondenras door de FCI internationaal wordt vastgesteld. Helaas blijkt een klein aantal fokkers, in het streven naar bepaalde rastypische kenmerken, soms door te slaan in overtypering wat in ernstige gevallen leidt tot welzijnsaantasting van de hond. Op het moment dat een rasspecifiek kenmerk het welzijn van de hond aantast, spreken we van een schadelijk raskenmerk. De problematiek van deze schadelijke raskenmerken beperkt zich tot een deel van de totale hondenpopulatie. In sommige rassen zijn er meer problemen dan in andere rassen. Vaak genoemde voorbeelden van schadelijke kenmerken zijn naar binnen krullende of te ruime oogleden, ademhalingsproblemen door te korte snuiten, huidproblemen door overmatige plooivorming en honden waarbij de dekking en de geboortes niet meer via de natuurlijke weg kunnen geschieden.

Gedurende de laatste decennia is de genetische achtergrond van steeds meer aandoeningen beschreven. Fokbeleid ter bestrijding van erfelijke aandoeningen is onder andere afhankelijk van de ernst van de aandoening, de frequentie en de wijze van overerving (het overervingsspatroon). Een voorbeeld van relevante erfelijke aandoeningen bij rashonden is te vinden in de *Groslijst*, opgesteld door de Raad van Dieraangelegenheden in 1998. Helaas ontbreken echter veelal betrouwbare gegevens om inzicht te krijgen in de erfelijke aandoeningen in de verschillende Nederlandse rashondenpopulaties. Genetisch onderzoek staat daarom onder grote belangstelling bij zowel hondenfokkers en rasverenigingen als dierenartsen en (diergeneeskundige) wetenschappers.

Een verschil in de ziektefrequentie tussen hondenrassen wordt vaak gezien als een eerste aanwijzing dat er mogelijk sprake is van een erfelijke aandoening. In de wetenschappelijke literatuur worden daarom allerlei hondenrassen genoemd als voorbestemd voor verschillende ziekten (raspredispositie). Tal van onderzoeken hebben aangetoond dat de genetische variatie binnen hondenrassen vermindert, terwijl zowel het aantal als de frequentie van genetische aandoeningen stijgt. Daaruit kan geconcludeerd worden dat de stijging van ziektefrequenties verband houdt met een te eenzijdige fokselectiemethode binnen de rashondenfokkerij. In 1998 werd op basis van populatieonderzoek vastgesteld dat het aantal erfelijke gebreken in Nederlandse hondenpopulaties in frequentie toenam. Daarbij leek een snelle stijging van de verwantschap binnen rashondenpopulatie een negatieve invloed te hebben op het stijgende aantal erfelijke aandoeningen.

Hondenfokkers worstelen vandaag de dag dus met de gevolgen van keuzes van fokkers in het verleden, die veelal geleid hebben tot een smalle genenpool. Niet de manier waarop fokkers inteelt toepassen in individuele kruisingen, maar de sterke selectiedruk binnen de gehele populatie als gevolg van het fokken met een beperkt aantal dieren, zou volgens onderzoekers de oorzaak kunnen zijn van het aantal erfelijke aandoeningen binnen populaties. Voor het welzijn van een (ras)hondenpopulatie is het dus cruciaal dat betreffende fokkers samen fokdoelen formuleren en hanteren, gericht op de gezondheid en het welzijn van alle honden in hun populatie. Dit sterkt de roep voor structurele maatregelen om tot een fundamentele verandering te komen in de wijze waarop met honden wordt gefokt. Voor het terugdringen van schadelijke kenmerken en erfelijke aandoeningen bij rashonden kunnen verschillende maatregelen worden overwogen. Veelal zullen een aantal rasoverschrijdende met rasspecifieke maatregelen gecombineerd moeten worden om werkelijk tot de gewenste verhoging van de genetische variatie in de verschillende rashondenpopulaties te komen.

Fokken met honden omvat echter veel meer dan zich op papier laat vangen. De liefde voor het ras, de emotionele binding met de honden, de spanning rond dekking, dracht en geboorte, staan in groot contrast tot de zakelijke beschrijving van beleid en 'foktechnische maatregelen'. Daarbij vallen andere belangrijke verantwoordelijkheden van een fokker zoals huisvesting, socialisatie en opvoeding van de pups, niet onder de definitie van 'fokbeleid' binnen de Nota Dierenwelzijn. In het kader van gezondheid, gedrag en welzijn van dieren kan echter het een niet los worden gezien van het ander. Temeer daar al deze aspecten van de fokkerij menselijke handelingen zijn, die het welzijn van de hond mede bepalen.

Naast hondenwelzijn, dient bij de invoering van specifieke foktechnische maatregelen dan ook rekening te worden gehouden met de overige doelstellingen van het fokbeleid. Een van de hoofddoelen van de (ras)hondenfokkerij is het succesvol voortbrengen van een aantal nakomelingen om een nieuwe generatie (ras)honden te vormen. Binnen elk fokbeleid dient dus boven alles rekening te worden gehouden met die eigenschappen van fokdieren, die hen voor reproductie geschikt maken. Dit betreft dus de (deels natuurlijke) selectie van dieren met voldoende vruchtbaarheid, dekbereidheid, aanleg tot voldragen van dracht, voldoende melkproductie, moederinstincten etc.

Daarnaast richt fokbeleid zich op de gewenste eigenschappen, die een hondenliefhebber bij de volgende generatie terug wil zien. Deze eigenschappen kunnen variëren van wensen voor (rasspecifieke) uiterlijke kenmerken als grootte en vachtkleurpatroon tot de wens van een algemene goede mentale en lichamelijke gezondheid.

De crux van fokbeleid is dan ook de selectie van de ouderdieren, wiens (genetische) aanleg bepalend is voor het succes van een dekking, dracht en de gewenste eigenschappen van het nageslacht. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het fokbeleid ligt dus hoofdzakelijk bij de fokker, die immers uiteindelijk bepaalt welke combinatie van ouderdieren nageslacht zal leveren. Alleen als elke fokker bij de selectie van een reu/teef-combinatie rekening houdt met het welzijn van het ras, kan op den duur een positieve verschuiving plaatsvinden in de genetische (erfelijke) aanleg van de honden van dit ras. Het geheim van een goed fokproduct ligt daarbij in de combinatie van de verschillende genen, die hij van vader en moeder doorkrijgt. Een gezonde combinatie is alleen mogelijk als er voldoende genetische variatie is tussen de genen van de dekreu en fokteef. Een ruime genetische variatie tussen de fokdieren is voor elke fokker dus de voorwaarde van een goed fokproduct.

Het al of niet succesvol selecteren van fokdieren uit deze gevarieerde genenpool hangt af van de gebruikte selectiemethode en de definitie van een succesvol fokproduct, het fokdoel.

IV. UITGANGSPUNTEN STAPPENPLAN DUURZAAMFOKBELEID

De uitgangspunten van de georganiseerde kynologie voor dit plan van aanpak zijn de volgende:

1. De Raad van Beheer wil leidinggevend zijn op het gebied van welzijn bij (ras)honden en aantal verbeteringen in Nederland helpen realiseren.
2. Alle (ras)honden in Nederland dienen verantwoord te worden gehuisvest en verzorgd. De Raad van Beheer wil dat hondeneigenaren met zorg honden houden en met honden omgaan en hierop aanspreekbaar zijn.
3. De Raad van Beheer distantieert zich van verwaarlozing van honden en het couperen van hondenstaarten en oren
4. De kwaliteit van leven is belangrijker en het fokken van sociale, gezonde honden is belangrijker dan het uiterlijk van de hond, De Raad van Beheer verlangt daarom van alle bij de Raad aangesloten rasverenigingen dat zij het fokbeleid van hun fokkers hierop afstemmen.
5. De Raad van Beheer is van mening dat ook bij het fokken van honden in een liefdevolle thuissituatie veelal het best recht wordt gedaan aan de (welzijns)behoeften van honden. De Raad van Beheer neemt daarom de verantwoordelijkheid voor een betaalbaar en haalbaar kwaliteitssysteem voor de rashondenfokkerij, zodat dit systeem ook voor hobbyfokkers mogelijk is en niet alleen voor financieel draagkrachtige bedrijfsmatige fokkers.
6. De Raad van Beheer wil de inzet van DNA-technieken binnen de Nederlandse Kynologie faciliteren en stimuleren, zodat enerzijds DNA-profielen kunnen worden geregistreerd en afstammingsonderzoek kan plaatsvinden, en anderzijds preventief onderzoek naar genetische aanleg voor erfelijke aandoeningen laagdrempelig wordt.
7. Raad van Beheer zal de mogelijkheden voor nader wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de bestrijding van erfelijke aandoeningen blijvend ondersteunen. Daarvoor wil zij de opslag van genetisch materiaal en de registratie van gezondheidsgegevens van rashonden blijven stimuleren voor moleculair-genetisch onderzoek, zodat sneller diagnostische test beschikbaar komen voor de selectie van ouderdieren.
8. De Raad van Beheer maakt zich binnen haar organisatie sterk om op basis van haar standpunten internationaal tot een gezamenlijk (fok)beleid te komen ten gunste van het welzijn van (ras)hondenpopulaties.
9. De Raad van Beheer wil graag af van de grootschalige handel van (stamboomloze) honden, die in het binnen- en buitenland worden gefokt en zich onttrekken aan alle normen en regels om de gezondheid en het welzijn van honden in Nederland te verbeteren.
10. De Raad van Beheer wil de beschikbare **Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag (MAG)** -test doorontwikkelen naar de **Toetsing op Persoonlijkheid (TOP)** gedragtest, zodat hondeneigenaren bewust worden van mogelijk overmatige angst of agressie bij hun hond met risico op bijtincidenten.
11. De Raad van Beheer wil in samenwerking met andere betrokken organisaties voorlichting op het gebied van gezondheid, gedrag en welzijn van honden toegankelijk maken voor de consument.
12. De Raad van Beheer wil haar gedachtegoed van de georganiseerde kynologie structureel profileren, zodat dit binnen de Nederlandse samenleving meer bekend wordt.

Op basis van bovenstaande uitgangspunten werkt de kynologie aan een gezamenlijk, haalbaar, duurzaam fokbeleid.

Met dit meerjarenbeleidplan tracht de Raad van Beheer inzicht te geven in de complexiteit van duurzaam fokbeleid, waarbij de inhoudelijke argumentatie voor bepaalde maatregelen is verweven met de structuur van de Nederlandse hondenfokkerij in het algemeen en de organisatie structuur van de Nederlandse kynologie in het bijzonder. Daarbij dient in ogenschouw genomen worden dat ook de (internationale) organisatiegraad en de wijze waarop eventuele maatregelen geïmplementeerd kunnen worden, de effectiviteit van te nemen maatregelen kunnen beïnvloeden. Indien het heel eenvoudig is een maatregel door te voeren in de Nederlandse situatie kan dit de snelheid waarmee maatregelen effect sorteren, sterk verhogen. Daarom waren de eerste stappen er op gericht om samen met de aangesloten rasverenigingen tot algemene maatregelen te komen.

Hierna volgt een overzicht van de verschillende stappen, die de Raad van Beheer binnen dit plan van aanpak voor dit duurzaam fokbeleid reeds genomen heeft of in de komende jaren zal nemen. Het streven is om de in dit plan genoemde maatregelen, zover ze nog niet zijn geïmplementeerd, in de komende 5 jaar in te voeren. Ter verduidelijking welke maatregelen binnen welke termijn uitgevoerd zijn of ter uitvoering staan gepland is als houvast onder elk onderwerp het tijdspad aangegeven, waarbinnen deze plannen geconcretiseerd zijn (Tijdspad: 2008 – 2009) .of kunnen worden (Tijdspad: 2010 – 2015).

Daarbij dient in ogenschouw te worden genomen dat de aanpak van schadelijke raskenmerken en een beperkte genenpool een breed scala aan (ondersteunende) maatregelen vraagt die binnen de bestaande organisatiestructuren niet alle op korte termijn geïmplementeerd kunnen worden. Daarbij zullen ingevoerde maatregelen pas op termijn een zichtbaar resultaat opleveren. De effecten van het aangepaste beleid zullen dus pas over een aantal generaties honden geëvalueerd kunnen worden. Daarbij is fokbeleid dynamisch en zal ook op lange termijn op mogelijke nieuwe ontwikkelingen of inzichten geanticipeerd moeten worden. Stap voor stap zal in de komende jaren gericht vorm worden gegeven aan een meer duurzaam fokbeleid voor rashonden.

V. STAPPEN TEN GUNSTE VAN HET WELZIJN VAN HONDEN

V.1. Invoering en uitbreiding van de welzijnsparagraaf in het Kynologisch Reglement (rasoverstijgende maatregel).

(Tijdpad: 2008 - 2012 e.v.)

Binnen de Raad van Beheer bestaat sinds 2003 ten aanzien van het fokbeleid een opsplitsing in een Basis Reglement Stambomen (BRS) en een Rasspecifiek Fok Reglementen (RFR). De regels met betrekking tot het BRS worden in het Kynologisch Reglement opgenomen, zodat alle rashondenfokkers hier aan gehouden en de navolging ervan door de Raad van Beheer wordt gecontroleerd. Deze regels in het BRS zijn rasoverstijgend en gelden als algemene basisnormen voor een verantwoorde fokkerij.

Omdat rashondenpopulaties zeer verschillend zijn opgebouwd, kan het fokbeleid niet enkel in algemeenheden worden gereguleerd, maar moeten noodzakelijke foktechnische maatregelen voor elk hondenras apart worden afgewogen. Daarom worden in aanvulling op de rasoverstijgende maatregelen in het RFR de foktechnische maatregelen voor elk hondenras apart geregeld. Het rasspecifieke fokreglement is een reglement waarin de rasvereniging beschrijft welk fokbeleid zij zich ten doel stellen. Dit fokreglement is toegesneden op de specifieke situatie binnen een bepaald ras. Elke rasvereniging dient dit fokreglement ter goedkeuring aan de eigen algemene ledenvergadering voor te leggen

Binnen het BRS is als eerste ingezet op de verbetering van het welzijn van fokteven.

Vanaf 1 juli 2008 gelden de volgende regels:

- Een teef mag op de datum van de dekking niet jonger zijn dan 16 maanden.
- Een teef die haar eerste nest zal krijgen, mag niet gedekt worden na de dag waarop zij 72 maanden oud is geworden.
- Een teef mag niet gedekt worden na de dag waarop zij 96 maanden oud is geworden.
- Een teef mag slechts twee nesten in de periode van 24 maanden voortbrengen, met dien verstande dat de periode tussen de dekking voor het eerste nest en de dekking voor het daarop volgende tweede nest tenminste 10 maanden moet bedragen. De periode van 24 maanden start op de datum waarop de dekking voor het eerste van de twee binnen deze periode geboren nesten heeft plaatsgevonden.
- Het is in Nederland niet toegestaan dat een teef gedurende haar leven meer dan vijf nesten voortbrengt.

Met de invoering van bovenstaande regels is de minimum en maximum leeftijd waarop en de frequentie waarmee met teven gefokt wordt aan banden gelegd.

Dit betekent dat alle dek- en geboorteaangiften vanaf 1 juli 2008 moeten voldoen aan de nieuwe welzijnsparagraaf van het Kynologisch Reglement. Als de regels van het KR overtreden zijn zal dit voorgelegd worden aan het Tuchtcollege van de Kynologie.

In de komende 5 jaar wordt in samenspraak met de leden gewerkt aan verdere uitbreiding van het BRS en de Rasspecifieke Fok Reglementen. Indien gefokte honden aan de basisnormen voldoen, wordt op het registratiepapier vermeld dat de gefokte hond aan de welzijnseisen van de Raad van Beheer voldoet.

V.2. Draagvlak voor duurzaam fokbeleid binnen de Nederlandse kynologie

(Tijdpad: 2008 – 2012 e.v.)

Binnen de organisatie structuur van de Raad van Beheer heeft het bestuur geen mandaat om zomaar bepaalde foktechnische maatregelen voor rashonden door te voeren. Foktechnische maatregelen vragen om een aanpassing van regels binnen het Kynologisch Reglement en kunnen alleen worden genomen met instemming van de Algemene Ledenvergadering. Duurzaam fokbeleid is dus alleen mogelijk als er voldoende draagvlak bestaat bij de aangesloten rasverenigingen om de Raad van Beheer deze bevoegdheid te geven.

Voor de effectiviteit van een aanpak is het daarnaast van groot belang of duidelijk valt aan te geven bij welke rassen of rasgroepen het schadelijk kenmerk voorkomt. Literatuuronderzoek kan een belangrijke informatiebron zijn, zeker waar het gaat om een beschrijving van de problematiek in onze buurlanden. In de internationale literatuur is bekend welke rassen in breder verband mogelijke probleemrassen zijn voor bepaalde schadelijke kenmerken. Dit hoeft in de Nederlandse situatie niet hetzelfde te zijn. Zeker van problemen die al langer spelen is een goede rasvereniging op de hoogte.

Daarom is eind 2008 besloten om als eerste stap de aangesloten rasverenigingen bij de opzet van dit plan van aanpak voor duurzaam fokbeleid te betrekken, door deze rasverenigingen o.a. te vragen welke maatregelen, zij op welke wijze noodzakelijk vinden. Hiervoor heeft zij een vragenlijst opgesteld, die alle aangesloten verenigingen samen met het rapport 'Overwegingen voor de rashondenfokkerij' (van Hagen, 2008) hebben ontvangen. Omdat niet iedereen even goed thuis is in de populatiegenetica besteedt dit rapport uitgebreid aandacht aan de genetische achtergronden en het effect van fokselectiemethoden op de genetische variatie. Daarnaast geeft zij handreikingen voor mogelijke (foktechnische) maatregelen en de verschillende mogelijkheden om deze maatregelen binnen de kynologie te implementeren.

Van de 157 rasverenigingen reageerden er 88 (56%). Daarmee zijn de antwoorden representatief voor de Nederlandse kynologie. Ruim 96,6 % van de respondenten vindt dat de kwaliteit van leven van de hond belangrijker is dan het uiterlijk. Naast de inzet van voldoende aantal fokdieren (90%), geeft een ruime meerderheid aan dat foktechnische maatregelen zich dienen te richten op de beperking van de maximaal toegestane verwantschap (79.5 %) en op de exterieurkeurmeesters en tentoonstellingen (69.3%). Er is verder een ruime meerderheid die het eens is dat het fokbeleid zich gaat richten op de beperking van het aantal dekkingen door dekruen: 67 %. Rasverenigingen geven aan dat zij vinden dat het (rasspecifieke) fokbeleid de verantwoording is van de rasvereniging, maar zij zich kan voorstellen dat het bestuur van de Raad van Beheer in specifieke situaties bevoegd zou moeten zijn om in te grijpen.

De resultaten van deze enquête geven aan dat er voldoende draagvlak is voor de ontwikkeling van duurzaam fokbeleid. Daarom kon in december 2009 een notitie opgesteld worden waarin een kanteling van het beleid van de Raad van Beheer wordt voorgesteld waarbij de hond (weer) centraal wordt gesteld in plaats van leden en ledenactiviteiten. Deze notitie is op de Algemene Ledenvergadering van december 2009 positief ontvangen. Daarmee kan het bestuur de toekomstige stemmingen door de ALV over voorstellen tot maatregelen ter bestrijding van schadelijke raskenmerken en erfelijke aandoeningen met vertrouwen tegemoet zien. En de basis voor de uitvoering van de maatregelen in dit het plan van aanpak voor duurzaam fokbeleid van de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland.

Op basis van dit plan willen wij in de komende vijf jaar komen tot de volgende maatregelen.

V.3. Waarborging van welzijnsnormen voor alle honden in Nederland

(Tijdpad: 2010 – 2013)

De Minister van LNV heeft besloten dat het Honden- en Kattenbesluit vervangen gaat worden door een Algemene Maatregel van Bestuur (AmvB) en een vrijwillige certificering door de branche. De branche bestaat ondermeer uit :

- dierenspecialzaken
- onderwijs
- dienstverlening
- uitlaatservices
- fokkerij (honden & katten)
- enz

Het project om te komen tot de vrijwillige certificering loopt al enige tijd. Een aantal branches zijn min of meer klaar. De werkgroep hondenfokkerij, waarin de Raad van Beheer zitting heeft, liep in eerste instantie achter maar heeft die achterstand inmiddels ingelopen.

In 2009 heeft de werkgroep hondenfokkers, bestaande uit de Vereniging van Beroepsmatige Kennelhouders (VBK), de dierenbescherming en de Raad van Beheer onder leiding van een externe voorzitter gewerkt aan een concept Normdocument. Elke werkgroep gaat uit van de definitie van Brambell, zoals opgenomen in de Nota van Minister Verburg van het Ministerie van LNV. De zogeheten 'vijf vrijheden' van Brambell zijn in beginsel algemeen erkende uitgangspunten om het houden van dieren, voor wat betreft hun welzijn en gezondheid, te kunnen beoordelen en verbeteren. Het spreekt dan ook haast voor zich dat deze vrijheden de basis vormen bij een certificeringregeling binnen de hondensector.

Het standpunt van de hondenfokkerij is dat ALLE hondenfokkers in Nederland zich minimaal zouden moeten houden aan de (minimale) welzijnsnormen. De voorgestelde welzijnsnormen die door alle deelnemers ter bespreking zijn ingebracht betreffen onder meer de aandachtsgebieden Identificatie en Registratie, verblijfplaats, klimaat, transport, vloeren en wanden, voeding en verzorging, hygiëne, fokbeleid, socialisatie pups, (preventieve) gezondheidszorg (vaccinaties), voorplanting, nestomstandigheden etc. etc.

Mede in het kader van dit plan van aanpak ter bestrijding van erfelijke aandoeningen heeft de Raad van Beheer in het concept Normdocument als norm bij de voortplanting van honden een inteeltbeperking voorgesteld. Een kruising van twee ouderdieren mag immers niet risico verhogend zijn voor ziekte en/of verminderd functioneren van de nakomelingen. Om de genetische variatie zoveel mogelijk te handhaven en de kans om homozygotie te verkleinen, zijn daarom kruisingen tussen zeer verwante dieren: broer-zus, ouder-kind, grootouder-kleinkind relaties, niet toegestaan. Het streven is om in de toekomst naast bovenstaande voorwaarde uiteindelijk binnen de verschillende (ras)hondenpopulatie rekening te gaan houden met verwantschapsgraden en te gaan werken met (rasspecifieke) inteeltcoëfficiënten.

Voor het welslagen van het project is het van groot belang dat er consensus komt over de welzijnsnormen voor honden. De normen bepalen immers de kwaliteit van leven voor honden en dus de kwaliteit van het systeem waarmee de overheid deze gewaarborgd wil.

De Raad van Beheer hecht veel waarde aan invulling van de normen. Belangrijk daarbij is een actieve transparante opstelling naar de consument toe. Een vrijwillige certificering werkt immers alleen als de consument er straks op kan vertrouwen dat wanneer hij zijn pup bij een gecertificeerde fokker koopt, het welzijn en gezondheid van ouders en kind optimaal gewaarborgd zijn. De Raad van Beheer overweegt daarom om bij de uitgifte van een stamboom, voor de consument zichtbaar te vermelden of een nest komt dat (al of niet!) gefokt is volgens deze Nederlandse welzijnsnormen.

In meerdere bijeenkomsten zijn daarom de normen tegen het licht gehouden en aangepast in de hoop dat iedereen zich hierin kan vinden. Helaas hebben de beroepsmatige kennelhouders zich op het laatst toch teruggetrokken uit de onderhandelingen. Hoewel de Raad van Beheer dit betreurt blijft zij van mening dat het niveau van de normen niet alsmaar naar beneden kan worden afgesteld om aan te sluiten op de situatie van een paar grootschalige fokkers. Daarnaast zijn wij van mening dat de landelijke certificering verbonden aan de minimale welzijnsnormen, ook voor de hobbymatige fokker haalbaar en betaalbaar moet worden. Het is onacceptabel dat er in Nederland twee soorten honden zullen rondlopen. Die van fokkers die wel gecertificeerd kunnen worden en van fokkers die niet gecertificeerd kunnen worden.

De Raad van Beheer blijft zich ook in de komende jaren inspannen om de welzijnsregels voor alle honden op een aanvaardbaar niveau te krijgen. Zij ziet grote bezwaren als er binnen Nederland met twee maten wordt gemeten, waarbij het welzijn voor honden in grootschalige bedrijven minder nauw komt als in kleinschalige hobbyfokkerij. In de ogen van de Raad van Beheer zou dit afbreuk doen aan de (meer)waarde van het certificeringssysteem.

VI. STAPPEN TER BESTRIJDING VAN SCHADELIJKE RASKENMERKEN

VI.1. Terugdringing van overtypering van rasspecifieke kenmerken

(Tijdpad: 2010 - 2014)

Met betrekking tot het fokken en keuren van rashonden in relatie tot hun gezondheid, gedrag en vitaliteit, staan ook bepaalde omschrijvingen van (exterieur) kenmerken in de zgn. 'rasstandaarden' ter discussie. Hoewel het de taak is van fokkers en exterieurkeurmeester om de karakteristieke eigenschappen van elk ras te behouden, mag dit nooit ten koste gaan van de vitaliteit of leiden tot overdrijving. Ook behoort het – meer dan ooit – tot hun verantwoordelijkheid om te letten op uiterlijke kenmerken die het gevolg zijn van een aantal rasschadelijke (erfelijke) kenmerken of deze tot gevolg kunnen hebben.

De Raad van Beheer heeft een oproep gedaan naar FCI om hier op adequaat te reageren omdat de ontwikkeling van honden een gezamenlijke verantwoordelijkheid is van fokkers, rasverenigingen en kynologische belangenorganisaties over de hele wereld. Niet alleen in Nederland maar ook in andere landen is er inmiddels een discussie ontstaan om ontwikkelingen op het gebied van overdrijvingen tegen te gaan.

Samen met rasverenigingen, dierenartsen en keurmeesters ontwikkelt de Raad van Beheer een boekwerkje waarin voor aandacht gevraagd wordt voor overdrijvingen in het uiterlijk van sommige hondenrassen. Zondag 17 januari 2010 heeft de Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland daarom in samenwerking met de VKK (Vereniging van Keurmeesters op Kynologisch Gebied in Nederland) het keurmeesterseminar 2010 georganiseerd. Tijdens deze bijeenkomst werd gediscussieerd over de rol en de verantwoordelijkheid van exterieurkeurmeesters binnen de rashondenfokkerij. Een kampioen, maar ook diens nakomelingen van kampioenen zijn veelal gewilde fokdieren. Indirect kunnen de keurmeesters dus een positieve of negatieve rol spelen in het fokbeleid. De 150 deelnemers aan de discussies waren de (aspirant) Exterieurkeurmeesters, geslaagden voor Exterieur en Bewegingsleer, docenten Kynologische Kennis I en II. Als toehoorder waren uitgenodigd het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV), leden van de Raad van Toezicht van het Platform Verantwoord Huisdierenbezit en de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde.

Het is de taak van een exterieurkeurmeester om de karakteristieke eigenschappen van elk ras, binnen de erkende rasstandaard, in stand te houden. Alle deelnemers onderschreven echter dat dit nooit ten koste mag gaan van de *soundness* van de hond. De keurmeester dient daarom bij het keuren te waken over de gezondheid van de voorgedragen hond en alert te zijn dat overdrijving van rastypische eigenschappen niet wordt beloond. Daarbij werden ook de rasspecifieke instructies geïventariseerd, opbouwend bekritiseerd en waar nodig aangevuld.

De resultaten hiervan zullen in de komende rasspecifieke richtlijnen verwerkt worden en in nader overleg met de verschillende rasverenigingen definitief worden vastgesteld, zodat ze door de nationale en internationale exterieurkeurmeesters op Nederlandse tentoonstellingen gebruikt kunnen gaan worden. Door middel van een uniform vragenformulier dat keurmeesters na afloop van de keuringen van de betreffende rassen moeten invullen, hopen de Raad van Beheer ook een resultaatmeting te kunnen ontwikkelen.

De Raad van Beheer op Kynologisch Gebied ziet de in het licht van bovenstaande ontwikkelingen de rol van de exterieurkeurmeesters bij de bevordering van welzijn en de gezondheid van rashonden met vertrouwen tegemoet. De rasspecifieke instructies zullen de neiging tot overdrijving, die een negatief effect op de gezondheid van de individuele hond kan hebben, helpen te voorkomen.

Medio 2010 hoopt zij de Nederlandse uitgave van de rasspecifieke instructies voor het keuren van honden, vastgesteld hebben. Het zal dan gratis (in Engels en Nederlands) verschijnen voor alle exterieurkeurmeesters, rasverenigingen en tentoonstellinggevendende verenigingen. Tevens zal de uitgave op de website gepubliceerd worden zodat deze voor iedereen toegankelijk is.

VI.2. Gedragscode voor exterieur keurmeesters

(Tijdpad: 2010)

Een belangrijke bijdrage aan een halt toe roepen van overtypering is weggelegd voor de exterieurkeurmeesters en hun (internationale) richtlijnen ter beoordeling van de rashonden. Deze keurmeesters hebben dan ook een zeer cruciale rol binnen een plan van aanpak ter bestrijding van schadelijke erfelijke kenmerken. Hoewel het de eigen verantwoordelijkheid van de fokkers is om fokdieren te selecteren, wordt het gezicht van een ras sterk bepaald door die honden die kampioen worden op tentoonstellingen. Binnen het fokbeleid tegen schadelijke raskenmerken zullen keurmeesters honden met kenmerken die schadelijk zijn voor de gezondheid, welzijn of beweging van de hond, geen uitmuntende kwalificatie geven. Deze honden kunnen dan ook geen kampioenstitel meer behalen.

In plaats van de beloning van een fokker die zich schuldig maakt aan schadelijke overtypering, dient de fokker die inzet op gezondheid en welzijn, te worden beloond. Het streven van fokkers en keurmeesters naar extreme uiterlijke kenmerken zal hierdoor zeker ontmoedigd worden. Exterieurkeurmeesters kunnen een belangrijke impuls geven aan de cultuurverandering die noodzakelijk is in het stellen van het dierenwelzijn boven de welzijnsbeperkende schoonheidsidealen.

De Raad van Beheer heeft samen met de Vereniging van keurmeesters een gedragscode voor Nederlandse exterieurkeurmeesters ontwikkeld. In deze gedragscode zal ook worden opgenomen dat de exterieurkeurmeesters acht gaan geven op welzijnschadelijke raskenmerken en deze bestraffen. De definitieve invoering van deze gedragscode staat op de algemene ledenvergadering in maart 2010. De Raad van Beheer is voorzitter van een internationale commissie die de opleiding van exterieurkeurmeesters ontwikkeld naar Nederlands voorbeeld. Samen met de nieuwe gedragsregels is een begin gemaakt met een cultuurverandering binnen het keurmeesterschap.

Er zal in de opleiding en instructie van de exterieurkeurmeesters nog meer aandacht moeten komen voor kennis ten aanzien van de consequenties voor gezondheid en welzijn van beoordelingen. Daarbij kan op den duur op tentoonstellingen dus gaan gelden dat hoe hoger de gezondheids- en welzijn kwaliteit van de hond is hoe meer kans hij heeft om kampioen te worden. De Raad van Beheer zal dit in de opleiding van haar exterieurkeurmeesters gaan benadrukken.

VII. STAPPEN TER BESTRIJDING VAN ERFELIJKE AANDOENINGEN

VII.1 Uitbreiding rasoverstijgende maatregelen – de stamboom staat voor kwaliteit.

a. Identificatie en registratie van rashonden

(Tijdpad: 2011 - 2013)

De Raad van Beheer identificeert en registreert al meer dan honderd jaar de (afstammings)gegevens van alle rashonden in het Nederlands Hondenstamboek. De basis voor een kwaliteitssysteem is een betrouwbare identificatie en registratie van de honden. Buitendienstmedewerkers van de Raad identificeren en registreren alle honden voor zij worden ingeschreven in het Nederlands Hondenstamboek (NHSB). Aan de hand van de dek- en geboorteaangiften alle nesten door deze medewerkers bezocht en controleert. Daarbij worden alle pups uit het nest voorzien van een unieke chip met een herkenbare code van de Raad van Beheer. De identiteit wordt zorgvuldig geregistreerd in het NHSB onder vermelding van nestnummer en ouderdieren, zodat de afstamming tot vele generaties terug bekend is. Alleen al het oog van buiten zal in veel gevallen voorkomen dat er wantoestanden zullen heersen op de nestlocatie.

Naast nieuw geboren honden wordt ook de identiteit van alle importhonden zorgvuldig door buitendienstmedewerkers gecontroleerd voor zij in het NHSB worden opgenomen. De herkomst van rashonden in het NHSB is dus altijd traceerbaar. Daarbij wordt de voorouders tot drie generaties geregistreerd, zodat ook de afstamming bekend is.

Voor 2011 staat de inrichting van een van betrouwbaar identificatie- en registratiesysteem (I &R) voor honden op de planning van het Ministerie van LNV. De Raad van Beheer hoopt dat het Ministerie dit systeem in dienst zal stellen om de minimale welzijnsnormen voor honden in Nederland te waarborgen en de malafide hondenhandel aan te pakken. Het bureau van de Raad van Beheer is voldoende uitgerust en deskundig om de Identificatie en registratie van rashonden uit te breiden naar identificatie en registratie van niet-erkende (ras)honden. Zij is daarom gaarne bereid haar bijdrage te leveren om tot identificatie en registratie van alle honden in Nederland te komen.

b. Inteeltoe beperking

(Tijdpad: 2010)

De Raad van Beheer heeft haar leden voorgesteld om in het Kynologisch Reglement een fokverbod op te nemen voor combinaties tussen nauw verwanten dieren. Een kruising van twee ouderdieren mag immers niet risico verhogend zijn voor ziekte en/of verminderd functioneren van de nakomelingen. Om de genetische variatie zoveel mogelijk te handhaven en de kans om homozygotie te verkleinen, worden daarom kruisingen tussen zeer verwante dieren niet langer toegestaan. Dit betekent in eerste instantie een verbod op broer-zus, ouder-kind, en grootouder-kleinkind combinaties. Voor pups uit dergelijke combinaties wordt in de toekomst geen stambomen uitgegeven.

Het streven is om in de toekomst naast bovenstaande voorwaarde uiteindelijk binnen de verschillende (ras)hondenpopulatie rekening te gaan houden met verwantschapsgraden en te gaan werken met (rasspecifieke) inteeltcoëfficiënten. Binnen sommige rasverenigingen wordt hier al meegewerkt.

c. Preventieve screening van potentiële ouderdieren

Een effectief terugdringen van een kenmerk staat of valt met een betrouwbare, gestandaardiseerde diagnose van de aanwezigheid van een kenmerk. De noodzaak van specifieke diergeneeskundige kennis om lijders, dragers en vrije dieren te traceren kan de bestrijding ervan bemoeilijken. Dit omdat de goede uitvoering van het fokbeleid dan afhankelijk is van de medewerking van meerdere partijen met verschillende belangen en (beperkte) financiële mogelijkheden. Preventieve screening is alleen mogelijk op basis van gestandaardiseerd onderzoek volgens helder beschreven protocollen, waardoor het mogelijk is om op en voor de hond weinig belastende en voor de eigenaar betaalbare wijze zo veel mogelijk honden preventief te onderzoeken.

Een DNA-test blijkt een zeer praktisch diagnostisch instrument te zijn. Voor een aantal erfelijke aandoeningen is een DNA-test beschikbaar, waarmee het mogelijk is naast lijders, ook dragers en vrije dieren te identificeren. Ook in verband met de mogelijk (erfelijke) aanleg voor werkeigenschappen en bepaalde gedragkenmerken, worden honden onderworpen aan bepaalde testen of toetsing op basis waarvan deze al of niet geselecteerd worden voor de fok.

De afdeling Gezondheid, Gedrag en Welzijn van de Raad van Beheer koppelt de uitslagen van het screeningsonderzoek periodiek terug aan de rasverenigingen, die de uitslagen publiceren. Ideaal gezien zouden alle rashonden deelnemen aan de preventieve screening, de uitslagen per generatie geanalyseerd worden en de conclusies van deze analyses tot aanpassing van het fokbeleid leiden. Er bestaat dan ook de dringende behoefte aan een systeem waarmee de informatie kan worden verzameld die inzicht geeft in de situatie van de gezondheid en het gedrag van rashonden.

Op het moment is dit via de afdeling Gezondheid, Gedrag en Welzijn (GGW) van de Raad van Beheer mogelijk voor heup- en elleboogdysplasie, erfelijke oogaandoeningen, doofheid en voor overmatige angst en agressie met behulp van de Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag (MAG) test. Daarnaast is gestandaardiseerd onderzoek naar patella luxatie in Nederland mogelijk. De Raad van Beheer zal de preventieve screening van potentiële fokdieren blijven coördineren en de uitslagen registreren en openbaar maken.

d. Aanvragen DNA-profielen en preventieve screening middels diagnostische tests.

(Tijdpad: 2010 – 2013)

De Raad van Beheer en het Dr. Van Haeringen Laboratorium (VHL) te Wageningen zijn per 3 juli 2008 een overeenkomst aangegaan om te kijken of de Raad een rol kan spelen om de DNA-technieken voor de Nederlandse kynologie beter beschikbaar te maken. In eerste instantie richtte deze pilot zich op de typering van het DNA (DNA-profiel) ten behoeve van afstammingsonderzoek. Rashondenfokkers kunnen nu via de Raad van beheer eenvoudig het DNA-profiel van hun fokdieren vastlaten leggen dat internationaal bruikbaar is bij afstammingsonderzoek. De afdeling GGW coördineert de aanvragen van DNA-profielen en onderzoek voor fokkers.

In de komende jaren wil de Raad van Beheer afspraken maken ten aanzien van de beschikbare DNA-diagnostiek voor diverse erfelijke afwijkingen bij rashonden. Er wordt momenteel gekeken of middels den centrale regulatie en een goede logistiek ook dit DNA-onderzoek voor de kynologie efficiënt en tegen redelijke kosten kan plaatsvinden. Hiermee wordt beoogt dat het DNA-onderzoek voor fokkers laagdrempelig wordt en rasverenigingen dit desgewenst in de toekomst als standaardregel in het fokreglement kunnen opnemen.

e. Faciliteren DNA-onderzoek voor de Nederlandse kynologie

(Tijdpad: 2010 – 20138)

De Raad van Beheer zal de mogelijkheden voor nader wetenschappelijk onderzoek ten behoeve van de bestrijding van erfelijke aandoeningen blijven ondersteunen. Erfelijke ziekten vormen welzijnsverminderende problemen bij (ras)honden. Prospectieve inventarisatie van erfelijke en gedragsproblemen met terugkoppeling naar de fokkers kunnen bijdragen aan de oplossing van dit probleem. Hiervoor zou een registratiesysteem opgezet moeten worden waarbij naast stambomen ook genetisch materiaal opgeslagen wordt zodat DNA technieken ontsloten worden om efficiënt en goedkoop ziekten terug te dringen. Daarom wil de Raad van Beheer de opslag van genetisch materiaal en de registratie van gezondheidsgegevens van rashonden blijven stimuleren voor moleculair-genetisch onderzoek, zodat sneller diagnostische test beschikbaar komen voor de selectie van ouderdieren.

VII. 2 Rasspecifieke maatregelen – in het belang van de populatie.

a. Overwegingen voor fokbeleid rasverengingen

Algemene maatregelen binnen de Nederlandse kynologie, zullen zorgvuldig moeten worden afgestemd op de gewenste rasspecifieke foktechnische maatregelen. Bij rasspecifieke maatregelen dienen verschillende factoren zorgvuldig worden afgewogen. Daarbij speelt bijvoorbeeld de omvang van de (effectieve) populatie een rol en het aantal, de frequentie en type van gezondheidsproblemen. In een kleine populatie of bij een hoge frequentie dragers is het niet altijd mogelijk om in een bepaalde hondenras sterk tegen een bepaald kenmerk te selecteren. Er zouden in dat geval eenvoudig te weinig geschikte dieren voor de fok overblijven. In deze gevallen zullen specifiek foktechnische maatregelen moeten worden overwogen waarbij deskundige hulp ten aanzien van ziektekunde, (klinische) genetica en inteeltbeperking vaak onontbeerlijk is. Dit om te voorkomen dat fokbeleid tegen een bepaald schadelijk kenmerk niet leidt tot verschuiving van het problemen in het ras.

Het afwegen van rasspecifieke maatregelen is in de georganiseerde kynologie een taak van de leden van de rasvereniging, die de belangen van het betreffende ras behartigt. Sinds de oprichting van de Raad van Beheer werd slechts een verenging per ras erkend. Per 1 november 2009 kunnen echter meerdere verenigingen zich opwerpen als belangenbehartiger voor het zelfde ras. Een task force zal in 2010 de wensen van verenigingen inventariseren met betrekking tot een ontwikkeling van een gezamenlijk fokreglement per ras of een reglement voor elke rasvereniging. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is het voorkomen dat opsplitsing van verenigingen niet leidt tot opsplitsing van het fokbeleid en/of populatie. Dit omdat in het belang van het hondenras het fokbeleid de totale rashondenpopulatie zal moeten beslaan om de genetische variatie zo groot mogelijk te houden.

b. Onderzoek naar behoud van kleine Nederlandse rashondenpopulaties

Fokbeleid ten aanzien van inteeltbeperking en bestrijding van erfelijke aandoeningen is vooral een uitdaging binnen populaties van beperkte omvang. Daarbij hebben de van oorsprong Nederlandse hondenrassen de bijzondere aandacht van de Raad van Beheer. Rasverenigingen belast met de in standhouding van dit bijzondere Nederlandse erfgoed kampen veelal met een zeer kleine populatie (minder dan 1000 honden), waardoor de inteelt dermate aan het oplopen is het ras te maken krijgt met problemen die terug te voeren zijn op de grote inteelt binnen de populatie als bijvoorbeeld verminderde vruchtbaarheid en erfelijke aandoeningen.

Al vele jaren zetten rasverenigingen zich in om de genetische variatie zo groot mogelijk te houden, veelal kunnen fokkers van deze nationale rassen niet terugvallen op populaties over de grenzen en helaas dreigen zij momenteel tegen de grenzen van hun mogelijkheden aan te lopen. Zij willen daarom onderzoeken naar mogelijkheden om de genetische variatie te vergroten met behoud van rassespecifieke eigenschappen en zonder insleep van andere (erfelijke) problemen. Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de inzet van stamboomloze 'look-a likes', danwel een outcross met andere rashonden. De Raad van Beheer zal de rasvereniging hierin ondersteunen en desgewenst in overleg met de Wageningen Universiteit & Researchcentre een onderzoek instellen naar het beste plan van aanpak.

c. Genetisch-epidemiologisch onderzoek naar erfelijke aandoeningen

Wereldwijd vindt veterinaire wetenschappelijk onderzoek plaats naar de preventie en bestrijding van erfelijke aandoeningen bij rashonden. Dit heeft onder andere geleid tot de beschikbaarheid van DNA-testen voor verschillende erfelijke aandoeningen bij diverse hondenrassen.

In Nederland heeft de georganiseerde kynologie al jaren nauwe contacten met Universiteitskliniek Gezelschapsdieren van de Faculteit Diergeneeskunde en de Wageningen Universiteit ivm gezondheids en gedragsproblemen binnen bepaalde hondenrassen. Dankzij de medewerking van rasverenigingen zijn gegevens boven tafel gekomen met betrekking tot frequentie, ernst en de mogelijke erfelijke achtergrond van bepaalde aandoeningen. Door jarenlang intensief onderzoek naar orthopedische aandoeningen bij honden is hierover al veel bekend en hoopt men binnen afzienbare tijd het oorzakelijke gen voor heupdysplasie te kunnen identificeren. Daarnaast vindt onderzoek plaats naar bijvoorbeeld epilepsie, leverschunts, cardiomyopathie en diverse vormen van neoplasie. Onderzoek naar een bepaalde aandoeningen kunnen meerdere rassen ondersteunen in hun strijd tegen deze erfelijke aandoeningen door bijvoorbeeld preventieve screeningsprogramma's te ontwikkelen.

In 2006 is door LNV besloten om in navolging van het welzijnsonderzoek voor landbouwhuisdieren, een onderzoeksprogramma te formuleren dat zich exclusief richt op de gezelschapsdieren. Met het onderzoeksprogramma "Welzijn Gezelschapsdieren" wil LNV o.a. houders van gezelschapsdieren en organisaties in het veld op termijn voorzien van bruikbare kennis en inzichten ter verbetering van het welzijn van de gezelschapsdieren in de praktijk. Binnen het onderzoeksprogramma 2008 – 2011 is een onderzoek aan de Faculteit Diergeneeskunde opgenomen naar de ontwikkeling van een DNA databank en registratiesysteem voor erfelijke aandoeningen en gedragsafwijkingen. Met DNA diagnostiek kan in één generatie het probleem vrijwel volledig worden teruggedrongen, zonder dat daarbij dieren voor de fokkerij worden uitgesloten die belangrijk zijn vanwege hun kenmerken. Het is ondoenlijk voor honderden individuele erfelijke aandoeningen afzonderlijk beleid te ontwikkelen, maar sinds kort is de volledige DNA volgorde van het hondengenoem publiekelijk beschikbaar, en zijn daarop gebaseerd instrumenten ontwikkeld waarmee genen die erfelijke ziekten veroorzaken snel kunnen worden opgespoord.

De Raad van Beheer kijkt uit naar de resultaten van dit onderzoek.

De effectiviteit van opsporing van en preventief onderzoek naar erfelijke aandoeningen, kan worden versterkt door de regulatie van (gestandaardiseerde) diagnoses door dierenartsen en registratie van (erfelijke) aandoeningen per ras. De informatie die momenteel voor handen is, is zeer gefragmenteerd en niet altijd gebaseerd op betrouwbare feiten, Bovendien wordt er geen onderscheid gemaakt tussen de rashonden met stamboom en de look-a-likes. Voor de rasverenigingen is het daardoor moeilijk om te komen tot een gerichte aanpak van eventuele problemen binnen hun rashondenpopulatie.

De Raad van Beheer heeft al vooronderzoek gedaan naar de mogelijkheden van geautomatiseerde enquêtes en onderzoek onder kopers van rashonden. Het ontwikkelen van een dergelijk (geautomatiseerd) systeem vergt echter een forse investering. Het ministerie van LNV zou het plan van

aanpak voor fokbeleid ter bestrijding van erfelijke aandoeningen enorm vooruit kunnen helpen door een dergelijke opzet financieel te ondersteunen. De operationele kosten zullen uiteraard voor rekening van de Raad van Beheer en de aangesloten rasverenigingen moeten komen. De opzet van een centrale gezondheidsregistratie parallel aan de opzet van een DNA-bank kan een machtig wapen vormen in de strijd tegen erfelijke aandoeningen binnen de Nederlandse rashondenfokkerij en daar buiten.

Rasverenigingen zijn nu voor bijsturing van het fokbeleid afhankelijk van het inzicht van welwillende vrijwilligers, die doen wat binnen hun grenzen van kennis en kunde mogelijk is. Analyse van data die bij een centrale registratie verzameld wordt vraagt echter een expertise en deskundigheid die veelal niet binnen de Raad van Beheer voorhanden is. De vertaling van resultaten van genetisch-epidemiologisch onderzoek naar een advies voor rasset specifiek fokbeleid vraagt immers de bijdrage van deskundigen op het gebied van de diergeneeskunde, populatie- en moleculaire genetica en achtergronden van het honden.

De Raad van Beheer ziet de inbreng van deskundigen op deze gebieden dan ook als wezenlijk onderdeel van het geïntegreerde beleid dat de Raad van Beheer voorstaat en tracht te realiseren. De ontwikkeling van een geautomatiseerd systeem voor het verzamelen van gezondheidsgegevens vormt een belangrijk onderdeel van het verbeteren van het dierenwelzijn van rashonden op het specifieke terrein van de gezondheid. Met het oog op de discussie om tot een weloverwogen, haalbaar fokbeleid te komen, kan gedacht worden aan de oprichting van een overlegorgaan waarbinnen fokkers in samenspraak met veterinaire wetenschappers van de Universiteit Wageningen en Utrecht op basis van beschikbare populatiegegevens tot een gericht rasset specifiek fokbeleid kunnen komen.

VIII. GEEN STAPPENPLAN ZONDER AANDACHT VOOR GEDRAG VAN HONDEN

VIII.1. Preventie van ongewenste angst of agressie bij honden;

Sinds 2001 heeft de Raad van Beheer de MAG (Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag) – test. De MAG-test selecteert op 2 eigenschappen die ongewenst zijn bij fokdieren van gezelschapshonden, namelijk overmatige angst en overmatige agressie. De test bestaat uit 16 testonderdelen, waarvan 8 met en 8 zonder de geleider, en wordt op een omheind terrein buiten afgenomen. De MAG-test is aan het ministerie van LNV aangeboden als alternatief voor de destijds omstreden Agressietest, dat uit 43 testonderdelen bestond (Netto & Planta, 1997). De MAG-test was nog volop in ontwikkeling op het moment van invoering en diende nog gevalideerd te worden met betrekking tot agressief bijgedrag en angst. Onderzoek heeft inmiddels aangetoond dat de test bruikbaar is voor het meten van agressief bijgedrag naar onbekende mensen in een niet-territoriale context buiten (Planta & De Meester, 2007). Daarnaast is gebleken dat stamboom Rottweilers angst en agressie gerelateerde gedragingen, waarop in de MAG-test geselecteerd wordt, significant minder vaak vertonen dan Rottweiler look-a-likes waarvan de ouders niet zijn gescreend met de MAG-test (uit Wageningen Universiteit onderzoek naar de prevalentie van angst en agressie in de Nederlandse populatie Rottweilers; Van der Borg & Graat, 2008, rapport in voorbereiding).

VIII.2. Toetsing op Persoonlijkheid (TOP) –gedragtest.

(Tijdpad: 2010 – 2013)

De Raad van Beheer, in samenwerking met Wageningen Universiteit en de Universiteit Utrecht, is de afgelopen 2 jaar bezig geweest met het doorontwikkelen van de MAG-test naar de TOP-gedragtest. De afkorting 'TOP' staat voor Toetsing Op Persoonlijkheid. Deze test is inmiddels uitgebreid met drie testonderdelen en bestaat nu uit 19 testonderdelen. Daarnaast is er bij de doorontwikkeling veel aandacht besteed aan de uitvoering van de test en de standaardisering hiervan. Deelnemers van de TOP-gedragtest ontvangen een formulier waar, naast de uitslag voor overmatige angst en overmatige agressie (huidige MAG-test uitslag), belangrijke aspecten van de persoonlijkheid van de hond, zoals vriendelijkheid, herstelvermogen, alertheid, temperament en de mate van zekerheid, prikkelvermijnd en steunzoekend gedrag duidelijk weergegeven zijn. Met deze TOP-gedragtest kan, op een betrouwbare en valide wijze, een goede inschatting gemaakt worden van een aantal gedragseigenschappen van de hond. Deze informatie geeft een goed beeld van het gedrag van de hond zonder hier een oordeel van voldoende of onvoldoende aan te verbinden. De informatie is waardevol voor zowel de hondeneigenaar (ter beeldvorming of ter preventie van ongewenst gedrag), als ook voor fokkers (fokadvies), gedrags-therapeuten en dierenartsen.

In mei 2009 heeft de Raad van Beheer een pilot van vijf testdagen gehouden ter voorbereiding op de overstap van de MAG naar de TOP-gedragstest. Op basis van de evaluatie met alle betrokkenen worden momenteel de aanpassingen doorgevoerd in het uitvoeringsprotocol. In aanloop naar de TOP-gedragstest vindt bijscholing plaats van de gedragkeurmeesters van de Raad van Beheer ter bevoegdheid als TOP-gedragskeurmeester.

Om zoveel mogelijk hondeneigenaren in de gelegenheid te stellen om met hun hond deel te nemen aan deze TOP-test zal de Raad van Beheer tegen voorwaarden ook licenties uitgeven voor het organiseren van de TOP-gedragtesten. Zij dienen zich daarbij echter te houden aan het Reglement TOP-gedragtest van de Raad van Beheer, waarin is opgenomen dat de uitvoering van de test conform het Uitvoeringsprotocol van de Raad en met gebruikmaking van de standaarduitrusting van de TOP-gedragtest en gebruikmaken van de door Raad erkende gedragkeurmeesters en door hen aangewezen testleiders en testhelpers. Bij elke test is een gedelegeerde van de Raad van Beheer om op de juiste uitvoering van de test toe te zien.

IX. VOORLICHTING EN OPLEIDINGEN VAN HONDENLIEFHEBBERS

Ter ondersteuning van dit plan van aanpak is over de hele breedte van de hondenfokkerij en houderij over allerlei onderwerpen voorlichting nodig. Ook bij deze voorlichting zal de Raad van Beheer haar verantwoordelijkheid nemen, maar zij verwacht daarbij ook steun van instanties als het Landelijk Informatie Centrum Gezelschapsdieren (LICG) en het Platform Verantwoord Huisdierenbezit.

De Raad van Beheer streeft hierbij naar een gerichte voorlichting aan verschillende partijen in het gehele proces van fokkers tot en met de (aspirant) kopers van de gefokte dieren. Daarnaast draagt zij op diverse manieren bij aan de maatschappelijke discussie over ethische aspecten van de hondenfokkerij. In 2009 bijvoorbeeld door deelname aan het Symposium Platform Verantwoord Huisdierenbezit 'Zijn wij Darwin voorbij?' en een discussie programma over de rashondenfokkerij op de televisiezender 'het gesprek'.

In 2009 heeft het eerste Raad van Beheer Fokkerscongres plaatsgevonden met in het wetenschappelijk programma inteelt en erfelijke aandoeningen. Tevens was er aandacht voor de relatie 'kind en hond' dat in samenwerking met het LICG werd opgezet. Het fokkerscongres was wegens enorme belangstelling binnen enkele weken uitverkocht en is zeer positief geëvalueerd. De Raad van Beheer zal dit jaarlijks congres voor fokkers daarom in de komende jaren blijven aanbieden om de kennis bij fokkers te blijven vergroten.

De Raad van Beheer geeft achtergrondinformatie over (preventief) onderzoek naar erfelijke aandoeningen binnen het fokbeleid van rashonden via haar website www.raadvanbeheer.nl via de uitgave van informatiefolders en boekjes en geeft voorlichting via haar informatiestand op diverse evenementen waaronder de grotere hondenshows en het jaarlijkse Animal Event.

Voor (aspirant) fokkers of bestuurder van een kynologische vereniging is (basis)kennis van het leven van de hond onontbeerlijk. Daarom volgen leden van de Raad van Beheer al jaren een opleiding om deze kennis op te doen; Kynologische Kennis (I + II) Deze opleiding wordt gegeven door bij de Raad van Beheer aangesloten regionale verenigingen, vaak Kynologen Clubs genaamd. Er zijn er 70 door heel Nederland heen. Binnen deze opleidingen is ook aandacht voor erfelijkheidsleer. Om anno 2008 tot foktechnische maatregelen te komen is enige kennis en inzicht in populatiegenetica onontbeerlijk. Populatiegenetica beschrijft de mechanismen die de erfelijke kenmerken van een totale populatie beïnvloeden. Het effect van deze mechanismen is afhankelijk van de genetische variatie (de genenpool) binnen de populatie. Daarom zal de Raad van Beheer in de komende jaren populatie genetica binnen haar opleiding extra onder de aandacht gaan brengen.

X. SAMENVATTING PLAN VAN AANPAK DUURZAAMFOKBELEID

Met dit plan van aanpak geeft de Raad van Beheer het ministerie van LNV inzicht in de complexiteit van duurzaam fokbeleid voor honden. De inhoudelijke argumentatie voor bepaalde maatregelen is daarbij verweven met de structuur van de Nederlandse hondenfokkerij in het algemeen en de organisatie structuur van de Nederlandse kynologie in het bijzonder (H. II & III).

Zoals weergegeven in hoofdstuk IV is het uitgangspunt voor dit duurzaam fokbeleid de kwaliteit van leven van de hond. In de komende planperiode (2010 – 2014) zal de Raad van Beheer daarom ontwikkelingen binnen hondenrassen, die het welzijn en de gezondheid van de hond kunnen schaden tegengaan. In de verdere hoofdstukken geven we een overzicht van de verschillende stappen, die de Raad van Beheer binnen dit plan van aanpak voor dit duurzaam fokbeleid reeds genomen heeft of in de komende jaren zal nemen. Dit betreft de invoering en handhaving van welzijnsnormen (H.V.) en rasspecifieke instructies in combinatie met een gedragscode voor exterieurkeurmeesters (H. VI).

De Raad van Beheer kan als vereniging van verenigingen een algemeen geldend rasoverstijgend fokbeleid doorvoeren en controleren. In hoofdstuk VII beschrijven we hoe we samen met de rasverenigingen de algemene basis voorwaarden waaraan alle gefokte honden moeten voldoen verder zullen uitbouwen. Ten eerste wordt basis gelegd voor het terugdringen van inteelt, o.a. door het stellen van inteeltlimieten als voorwaarde voor stamboomafgifte. Stringentere inteeltbeperking en foktechnische maatregelen zijn echter veelal rasspecifiek. Een rasspecifiek fokbeleid blijft dus ook in de komende jaren een belangrijk aandachtspunt binnen rasverenigingen. Daarnaast zal de Raad van Beheer DNA-diagnostiek en onderzoek blijven faciliteren en stimuleren.

Fokken met honden omvat veel meer dan zich op papier laat vangen. De liefde en emotionele binding met de honden staan in groot contrast tot de zakelijke beschrijving van beleid en 'foktechnische maatregelen'. Daarbij vallen andere belangrijke verantwoordelijkheden van een fokker zoals huisvesting, socialisatie en opvoeding van de pups, niet onder de definitie van 'fokbeleid' binnen de Nota Dierenwelzijn. In het kader van gezondheid, gedrag en welzijn van dieren kan echter het een niet los worden gezien van het ander. Temeer daar al deze aspecten van de fokkerij menselijke handelingen zijn, die het welzijn van de hond mede bepalen. Daarom wordt in hoofdstuk VIII stil gestaan bij de doorontwikkelingen van de gedragstest voor honden. Tot slot is aangegeven dat er ook aandacht voor de achtergronden van duurzaam fokbeleid worden gegeven binnen de kynologisch opleidingen en in de voorlichting naar de consument (H.IX).

Het democratisch proces ten aanzien van de verdere implementatie van foktechnische maatregelen binnen de organisatiestructuur van de Nederlandse kynologie vraagt zorgvuldige voorbereiding en dus tijd. Daarbij zijn de effecten van genomen maatregelen pas te meten nadat dit beleid voor een aantal generaties hondenconsequent is doorgevoerd. Het streven is om de in dit plan genoemde maatregelen, zover ze nog niet zijn geïmplementeerd, in de komende 5 jaar in te voeren. Daarna zal weer zorgvuldig gekeken moeten worden welke stappen eventueel noodzakelijk zijn voor de verdere verbetering van de gezondheid en het welzijn van onze honden.

Met de invoering van de aangegeven fokvoorwaarden door de Raad van Beheer, en vermelding hiervan op de stambomen, kunnen rashondenfokkers die zich hieraan houden zich onderscheiden van hen die zich niet conformeren aan dit duurzaam fokbeleid. Daardoor wordt het voor de consumenten inzichtelijk volgens welke normen honden gefokt zijn. De Raad van Beheer hoopt dat deze aanpak gevolg zal krijgen binnen de totale hondenfokkerij in Nederland, zodat duurzaam fokbeleid een algemeen goed wordt voor alle hondenfokkers.